

İFLASTAKİ TASARRUFUN İPTALİ DAVALARINDA

“DAVANIN KABULÜ” HALİNDE NE ŞEKİLDE KARAR VERİLMESİ GEREKİR?

Av. Talih Uyar*

a) *‘Bir alacaklı, borçlu hakkında yaptığı haciz yoluyla takibin kesinleşmesi üzerine, borçlunun malvarlığının, alacağının tümünü karşılamadığını’ belirlemesi üzerine, borçlu (ve onun malvarlığını devir/satın almış olan “kötüniyetli”) üçüncü (dördüncü, beşinci) kişi hakkında, asliye hukuk mahkemesinde tasarrufun iptali davası açar ve bu dava devam ederken, ticaret mahkemesince borçlunun iflasına karar verilirse; asliye hukuk mahkemesi tasarrufun iptali davasına devam edebilir mi? Yoksa, davayı İİK.m. 194 uyarınca ‘ikinci alacaklılar toplantısı’ndan (İİK.m. 237) on gün sonraya bırakıp, ‘iflas idaresi’ne tebligat yaparak, “davayı kendisinin mi takip edeceğini, kendisi takip etmeyecekse, davayı takip yetkisinin İİK.m. 245 uyarınca devralacak bir alacaklının mı takip edeceği hususunun mahkemeye bildirilmesini” ister?*

b) *Bir borçlu hakkında, ticaret mahkemesince iflas kararı (İİK.m. 158/II) verildikten sonra oluşan iflas idaresi, iflas masasını temsilen (veya; İİK.m. 145’e göre davayı açma yetkisini devralmış alacaklı) borçlu ve onun malvarlığını devir/satın almış olan üçüncü, (kötüniyetli) dördüncü, beşinci) kişi hakkında asliye hukuk mahkemesinde tasarrufun iptali davası açarsa ve dava sonucunda mahkemece ‘davanın kabulüne’ karar verilirse, bu kararın kapsamı ne olacaktır?*

c) *Yukarıdaki her iki durumda da, davalı üçüncü (dördüncü, beşinci) kişinin, davayı konusuz bırakmak için ödemesi gereken borç miktarı ne kadar olacaktır?*

*

I- Bilindiği gibi; **hacizdeki iptal davasının kabulü üzerine verilen kararda**, davaya bakmış olan asliye hukuk mahkemesince “*dava konusu tasarrufun, davacının alacağı oranında iptaline*” karar verilmesi gerekli ve yeterlidir (İİK.m. 283/I).^{1 2}

II- İflâstaki tasarrufun iptali davalarında i k i d u r u m söz konusu olur:

* İzmir Barosu Avukatlarından (Dokuz Eylül Üniv. Huk. Fak. E. Öğr. Görv.)

¹ KURU,B. İcra ve İflas Hukuku (El Kitabı), 2013, s: 1433 vd. – KURU,B. İcra ve İflas Hukuku, C: 4, 1997, s: 3558 vd. – UYAR,T./UYAR,A./UYAR,C. İcra ve İflas Hukuku’nda Tasarrufun İptali Davaları, 7. Baskı, 2021, s: 1370 vd. – MUŞUL,T. İcra ve İflas Hukuku’nda Tasarrufun İptali Davaları, 2021, 3. Baskı, s: 808 vd. – MUŞUL,T./ MUŞUL,A.T. İcra ve İflas Hukuku (El Kitabı), 2024, s: 1427 – ERCAN,İ. Uygulamacılar İçin İcra ve İflas Hukuku (El Kitabı), 2024, 11. Bası, s: 1640 vd.

² Bknz: 12. HD. 28.12.1923 T. 2577/9405; HGK. 08.12.2020 T. 12-273/1009; 17. HD. 02.05.2017 T. 498/4921; 17.04.2017 T. 3407/4165; 16.03.2017 T. 31450/3705; 22.11.2016 T. 20871/10761; 08.11.2016 T. 19318/10238 vb. (www.e-uyar.com)

§ A. B i r i n c i d u r u m d a; ‘bir alacaklı, borçlu hakkında yaptığı haciz yoluyla takibin kesinleşmesi üzerine, borçlunun malvarlığının, alacağının tümünü karşılamadığını’ belirlemesi üzerine, borçlu (ve onun malvarlığını devir/satın almış olan “kötüniyetli”) üçüncü (dördüncü, beşinci) kişi hakkında, asliye hukuk mahkemesinde tasarrufun iptali davası açar ve bu dava devam ederken, ticaret mahkemesince borçlunun iflasına karar verilir...Bu olasılıkta, asliye hukuk mahkemesi tasarrufun iptali davasına devam edemez ve İİK.m. 194 uyarınca bakmakta olduğu davayı ‘ikinci alacaklılar toplantısı’ndan (İİK.m. 237) on gün sonrasına bırakması ve ‘iflas idaresi’ne tebligat yapması gerekir³ ve “davayı kendisinin mi takip edeceğini, kendisi takip etmeyecekse davayı takip yetkisinin İİK.m. 245 uyarınca devredileceği bir alacaklının mı takip edeceğinin mahkemeye bildirilmesini” ister...

Mahkemece, “bu durumda açılan tasarrufun iptali davasının kabulüne karar verilmesi halinde”; ‘dava konusu tasarrufun iptaline’ karar verilmesi gerekli ve yeterlidir.

Bir alacaklının, iflastan önce açmış olduğu tasarrufun iptali davasını, iflas idaresinin (veya İİK.m. 245 uyarınca bir alacaklının) devam ettirmesi halinde mahkeme ‘tasarrufun, takip konusu alacak ve fer’ilerini geçmemek üzere iptaline’ şeklinde karar verir. Bu halde, iptal edilen tasarrufun sadece iptal davası açmış olan alacaklının alacağı oranındaki değeri iflas masasına girer,⁴ artan para üçüncü kişiye verilir.^{5 6}

• Bir alacaklı tarafından, i f l a s t a n ö n c e açılan tasarrufun iptali davasında, mahkemenin “tasarrufun, takip konusu alacak ve fer’ilerini geçmemek üzere iptaline” ş e k l i n d e karar vermesi, aynı zamanda “taleple bağlılık ilkesi” nin düzenlendiği HMK. m. 26 gereğidir. Gerçekten, özel hukuk uyuşmazlıklarında asıl olan ‘tasarruf ilkesi’ (HMK. m. 24) ile ‘ taraflarca getirilme ilkesi’ (HMK. m. 25)’in doğal sonucu, hakimin tarafların talebi ile bağlı olmasıdır. Bu nedenle hakim –kanunla belirtilen ayırık durumlar⁷dışında- tarafların taleplerinden fazlasına veya talep edilenden başka bir şeye karar veremez⁸...

• Bir alacaklı tarafından, i f l a s t a n ö n c e açılan tasarrufun iptali davasında, davalılar ‘borçlu,’ ‘üçüncü kişi’ ve ‘kötü niyetli, dördüncü, beşinci kişiler’ den (İİK.m.282)

³ Bknz: 15. HD. 17.10.1996 T. 5615/5382; 15. HD. 17.01.1995 T. 6338/115 (COŞKUN,M. İtirazın İptali, Menfi Tespit ve İstirdat ve Tasarrufun İptali Davaları, 8. Baskı, 2022, s: 1326 vd.)

⁴ İflas masasına giren bu para iptal davasını açmış olan alacaklıya verilmez, sıra cetveline göre bütün iflas alacaklılarına paylaştırılır. (KURU,B. İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, s: 1439, dipn. 26 - POLAT, A.A. Uygulamada Sık Karşılaşılan İcra ve İflas Davaları, 2021, s: 1316 vd.)

⁵ KURU,B. İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, s: 1439- POLAT, A.A. age., s: 1316

⁶ Bu konuda ayrıca bknz: KARATAŞ, İ./ERTEKİN,E Tasarrufun İptali Davaları, 1998, s: 269 vd.- ÇOŞKUN,M. age., s:1320 vd. – GÜNEREN,A. İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları, 3. Baskı, 2012, s: 1154 vd. – GÜNEREN,A. Tasarruf İptal Davaları, 2008, s: 677 vd.

⁷ Örneğin: Ayrıca talep edilmemiş olsa bile, mahkemece ‘ yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına’ karar verir; boşanma davalarında, hakim, ‘tarafların talepleri ile bağlı değildir’, ‘boşanma talep edilmiş olmasına rağmen, ortak hayatın yeniden kurulma ihtimali varsa, ayrılık kararı da verebilir; açılan dava, ayrılık davası ise, boşanma kararı veremez’...

⁸ KURU, B. İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, 2016, s:464 –YILMAZ, E. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C:1, 4.Baskı, 2021, s: 945 vd. –TANRIVER,S. Medeni Usul Hukuku, C:1, 2. Baskı, 2018, s: 419 vd. –BUDAK, A.C./KARAASLAN, V. Medeni Usul Hukuku, 8. Baskı, 2024, s: 89

herhangi biri, davacının alacağını ödediği takdirde, dava konusuz kalacağından, mahkemece “dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına” karar verilir.^{9 10}

§ B. İkinci durumda; “bir borçlu hakkında, ticaret mahkemesince iflas kararı (İİK.m. 158/II) verildikten sonra oluşan iflas idaresi, iflas masasını temsilen (veya; İİK.m. 245’e göre davayı açma yetkisini devralmış alacaklı) borçlu ve onun malvarlığını devir/satın almış olan üçüncü, (kötüniyetli) dördüncü, beşinci) kişi hakkında asliye hukuk mahkemesinde tasarrufun iptali davası açar ve dava sonucunda mahkemece ‘davanın kabulüne’ karar verilirse, iptali istenen tasarruf konusu mal iflas masasına girer ve iflas idaresince paraya çevrilen malın bedeli iflas alacaklıları arasında -‘sıra cetveli’ ne göre- garameten paylaştırıldıktan sonra, geriye bir miktar para arttığı takdirde, bu paranın müflise değil, malın maliki olan davalı üçüncü (dördüncü, beşinci) kişiye verilmesi gerekir.”¹¹

III- Bir uyumsuzlukta;

- Davacılar vekili; 20.02.2018 tarihli “dava dilekçesi” sinde özetle;

-Davacı (9) müvekkilinin de davalılardan borçlu (B) AŞ.’de çalışmış işçiler olduklarını, bu işyerinde davalının 2014 yılından itibaren işlerinin bozulduğunu, müvekkillerinin ücretlerini düzenli olarak ödeyemez hale geldiğini, İstanbul-Zeytinburnu adresindeki bulunan fabrikasını 07.10.2016 yılında diğer davalı (C) AŞ.’ne devrettiğini, müvekkillerinin bu davalıya karşı yaptıkları icra takiplerinin semeresi kaldıklarını, bu nedenle davalılar hakkında, yerleşmiş Yargıtay içtihatları uyarınca Asliye Hukuk Mahkemesinde “tasarrufun iptali davası” açmak zorunda kaldıklarını,

-Davalılar hakkında (9) ayrı icra dairesinde icra takibi yaptıklarını,

-Davalı borçlu (B) A.Ş. ile fabrikayı devralmış olan diğer davalı (C) A.Ş. arasında organik bağ bulunduğunu ve fabrikayı devralmış olan bu şirketin iyi niyetli olmadığını,

-25.01.2018 tarihinde dava konusu işyerinin (fabrika), davalı (C) A.Ş. tarafından aynı sektörde faaliyet gösteren ve aralarında organik bağ bulunan diğer davalı (D) LTD.ŞTİ’ ne devredildiğini

-Borçlu (B) A.Ş.’nin aciz halinde bulunduğunu ve alacaklılarından mal kaçırmak amacıyla fabrikasını elden çıkarmış bulunduğunu,

-Yapılmış olan tasarrufun İİK m.280/III ve TBK m.19 uyarınca iptale tâbi bulunduğunu,

⁹ KURU, B. El Kitabı, s: 1431, 1440 –UYAR, T./ UYAR, A./ UYAR, C. age. s:937 vd. –COŞKUN, M. age. s:1305 –MUŞUL,T./ MUŞUL,A.T. age. s:1423 vd.

¹⁰ Bknz. 17.HD. 19.11.2019.T. 5569/10790; 05.11.2019.T. 3690/10143; 14.10.2019 T. 97/9338 ;4.HD. 01.06.2021 T. 1194/2104 (www.e-uyar.com)

¹¹ KURU, B. El Kitabı, s: 1439- KURU, B. İstinaf Sistemine Göre İcra ve İflas Hukuku, s: 500 –MUŞUL, T./ MUŞUL, A.T. age. s: 1439/ KARATAŞ, İ/ ERTEKİN, E. age. s:268 -GÜNEREN, A. age. s: 1158 – PEKCANITEZ, H./ ATALAY, O./ ÖZKAN, M.S./ ÖZEKES, M. İcra ve İflas Hukuku, 11. Baskı, 2013, s:878 –RUHİ, C./ RUHİ, A.C. Tasarrufun İptali Davaları, 2022, s: 95 –POLAT, A.A. age. s: 1315 vd. – ERCAN, İ. age. s: 1646 –MUŞUL, T. age. s: 875

b e l i r t e r e k, “dava konusu taşınmazın devrine yönelik tasarrufların iptaline, müvekkillerinin alacaklı olduğu (9) icra dosyasındaki alacakları ile sınırlı olarak kendilerine satış yetkisi verilmesine karar verilmesini” talep etmiştir.

• Asliye Hukuk Mahkemesi 21.01.2021 T. E:2018/108 Esas K:2021/64 sayılı kararı ile ;

“(9) davacının açmış olduğu tasarrufun iptali davasının kabulü ile, dava konusu İzmir ili Zeytinburnu ilçesi, Gökalp mah. 2457 ada, 19 parsele ilişkin satış işlemlerinin İİK m.277 vd. maddeleri gereğince iptaline..... icra dosyalarındaki alacak ve fer’ileriyle sınırlı olarak davacılara haciz ve satış yetkisi tanınmasına..... ”

-İstinaf yolu açık olmak üzere karar vermiştir.

• Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi, 28.11.2022 T. E: 2021/642, K: 2022/2141 sayılı kararı ile neticeten; yerel mahkeme kararını onayarak, davacılar vekilinin istinaf başvurusunun (HMK m.353/1-b/1. uyarınca)

ESASTAN REDDİNE karar vermiştir.

• Yargıtay Hukuk Dairesi 27.05.2024 T, E: 2023/....., K: 2024/..... sayılı kararı ile;

“Tasarrufun iptali davasını, elinde geçici veya kati aciz belgesi bulunan alacaklılar ile, borçlu iflas etmiş ise, iflas idaresi ya da İİK'nun 245. maddesi gereğince iflas idaresi tarafından dava hakkı kendisine devredilen alacaklılar açabilir. Yargılama sırasında borçlunun iflası halinde de yine aynı madde gereğince iflas idaresinin yargılamaya devam edip etmeyeceği veya davacıya yetki verip vermeyeceğinin netleşmesi gerekmektedir. Dosya içeriğinden, yargılama sırasında borçlu davalı (B) AŞ.'nin 1. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 29.12.2021 tarih ve 2021/1301 E.-2021/2111 K. sayılı kararı ile iflasına karar verildiği ve verilen kararın 02.03.2023 tarihinde kesinleştiği, ancak iflas idaresinin İİK'nun 245. maddesi gereğince bu davayı takip için davacılara yetki vermediği, ‘davaya iflas idaresinin devam edeceği’nin bildirildiği anlaşılmaktadır. Taraf teşekkülü yargılamanın her aşamasında mahkemece resen dikkate alınması gereken bir husustur. Bu durumda davanın davacı sıfatı alarak İflas İdaresi temsilcisi huzuruyla görülmesi ve davanın İİK’nun 277 ve devamı maddeleri koşullarına göre değerlendirme yapılarak, verilecek kararın İflas İdaresi lehine veya aleyhine kurulması gerekirken, bu yön göz ardı edilerek hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.”

g e r e k ç e s i i l e; “ İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının ORTADAN KALDIRILMASINA...”

oy birliğiyle karar vermiştir.

• Bu “ORTADAN KALDIRMA” kararı uyarınca mahkeme, İflas İdaresine tebligat yaparak, “davanın kimin tarafından yürütüleceği” ni sormuş ve İflas İdaresi, “davanın bu

konuda görevlendirilen Av. (E) ve davayı takip için yetki belgesi verilen Av. (G) tarafından takip edileceğini” mahkemeye bildirmiştir...

• Bu arada, İcra Dairesi 2023/39 sayılı İFLAS DOSYASI’NDAN –tasarrufun iptali davasına bakan- 3. Asliye Hukuk Mahkemesine 16.04.2025 tarihinde bir müzekkere göndererek

“Devam edecek olan davaya, iflas masasını temsil eden İflas İdaresinin de katıldığını ve bu nedenle, tüm iflas alacaklılarının alacaklarının göz önünde bulundurularak iptal kararı verilmesini”

-pek açık olmayacak bir şekilde- mahkemeye bildirmiştir...

IV- GEREKÇE:

• Öncelikle hemen belirtelim ki; kanımızca, İcra Dairesi’nin, iflas dosyasından –tasarrufun iptali davasına bakmakta olan – 3. Asliye Hukuk Mahkemesi’ne 16.04.2025 tarihinde gönderdiği müzekkere isabetli değildir. Çünkü, yukarıda¹² ayrıntılı şekilde belirttiğimiz gibi; bir alacaklı tarafından i f l a s t a n ö n c e açılan tasarrufun iptali davasını iflas idaresinin (veya İİK.nun. 245. maddesi uyarınca bir alacaklının) devam ettirmesi halinde, mahkemece ‘tasarrufun takip konusu alacak ve fer’ilerini geçmemek üzere iptaline’ ş e k l i n d e karar verir. Bu kural, HMK.m. 26’da yer alan ‘taleple bağlılık’ kuralının bir gereğidir...Böyle olmayıp da tasarrufun iptali davası, daha önce açılmış olmayıp, ilk defa, İflas İdaresi tarafından, iflas masasını temsilen veya bu davayı ticaret mahkemesinde borçlunun iflasına karar verildikten sonra açma hakkını devralmış olan (İİK.m. 245) bir alacaklı tarafından açılmış olsaydı, o zaman iptali istenen tasarruf iflas masasına gelecek ve iflas idaresince paraya çevrilerek malın bedeli, tüm iflas alacaklıları arasında –‘sıra cetveli’ne göre- paylaştırılacaktı...¹³

Bu nedenle, İcra Dairesi’nin 16.04.2025 tarihli müzekkeresi isabetli değildir...Şikayet üzerine, İcra Hukuk Mahkemesi’nce “iptaline” karar verilmesi gerekir...

• Somut uyuşmazlıkta; tasarrufun iptali davası devam ederken, yukarıda belirttiğimiz gibi¹⁴; “bir alacaklı tarafından borçlunun iflasına karar verilmeden önce açılan tasarrufun iptali davasında, davalı dördüncü, beşinci kişiler –yani; dava konusu olayda, davalı (D) LTD. ŞTİ. davacı işçilerin alacaklarını öderse, dava konusuz kalır ve tasarrufun iptali davasına bakan asliye hukuk mahkemesince ‘dava konusuz kaldığından, dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına’ karar verilmesi isabetli olur”.

¹² Bknz: Yuk. dipn. 4-6 civarı

¹³ Bknz: Yuk. dipn. 11 civarı

¹⁴ Bknz: Yuk. dipn. 9-10 civarı

